

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

Examen II. De septem peccatis Capitalibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41066

280 *Moralis Theologia Tract. II. Peccata,*
 eleemosynam prætermittere, quæ simul sumpta fuisset mate-
 ria notabilis, non coalescit in grauem materiam, ad culpam
 grauem inducendam. At si vota non sint diei alligata, sed
 dies præfigatur ut terminus, ultra quem obligatio differri
 non debeat: tunc coalescunt. Ratio est, quia in priori casu,
 cum votum alligatum sit diei, transacto die, expirat, & ideo
 non potest cum aliis obligationibus vniri. At in posteriori,
 obligatio voti, transacto die, non extinguitur, & ideo potest
 vniri cum sequentibus.

Pal. 72. *Quandonam ergo censetur vouens alligare obligati-*
onem voti ad diem, & quando non? Cum Palao tom. I. tract. 2.
 d. 2. part. 9. §. 4. num. 9. respondeo: quando in singulis diebus
 est diuersum motiuum, tunc votum intelligitur diei alligari;
 secus ubi idem est motiuum. Porro in votis perso-
 nalibus semper obligatio diei alligata censetur, in realibus
 minimè.

EXAMEN II.

Circa materiam de septem Peccatis
 Capitalibus.

CAPVT PRIMVM.

De Superbia.

§. I.
 Superbia.

1.

Votum vulgò capitalia crimina numerantur: Se-
ptem, scilicet Superbia, Auaritia, Luxuria, Ira,
Gula, Inuidia, Acedia.

2. *Quare peccata hæc Capitalia vocitantur?*
 Quoniam ab his omnia mortalia crimina exoriuntur.

3. *Sunt ne semper mortalia?* Minimè, sed quando simul ali-
 quod præceptum Decalogi, aut Ecclesiæ in re graui violatur.
 Appellantur autem mortalia, quia mortalium radices.

4. *Quidnam Superbia?* Est appetitus propriæ celsitudinis
 peruersè voluntarius. Actus autem proprius huius appetitus
 est sua minora bona naturalia vel supernaturalia bonis natu-
 ralibus, aut supernaturalibus proximi præponere.

5. *Quandonam appetitus hic grauius vulnerat conscien-*
tiam? Quando cum Dei contemptu copulatur, & tunc om-
 nium peccatorum superat grauitatem. Cum autem non hæret
 Dei,

Dei, aut legis contemptui, superbia quidem est, sed aliquando venialis.

6. *Exprime quandonam Superbia cum Dei contemptu admisceatur?* Quando quod à Deo habet à se ipso habere existimat: aut vult ab aliis tanquam à se ipso bona habens existimari: aut velle à se ipso, & non à Deo bona sua possidere. Aut dolet, quod huiusmodi bona à Deo, & non à se ipso receperit: aut cum quis existimat quidem se bona habere à Deo, sed non gratis ei obuenisse; verum ex iustitia sibi debita propter ieiunia, eleemosynas, &c. Item cum huiusmodi appetitus, ambitio, aut præsumptio cum notabili proximi contemptu existit, grauius etiam animus vulneratur. Ille autem notabiliter proximi statum cogitatione, ore, opere per contumeliam cum intentione vilipendi, complacendo sibi de misera proximi fortuna.

7. *Quidnam est Vana gloria?* Appetitus gloriae inordinatus. Nempe inordinatè appetere propriæ excellentiæ cum laude immerita manifestationem. *Quidnam peccatum Vana gloria?* Ex genere suo tantum veniale; quia per hoc vitium intra suos terminos, contentum haud grauis Deo seu proximo irrogatur iniuria. §. 2.
Vana gloria,
cuius septem filia.

8. *Vana gloriae species, seu filias enumera.* Septem sunt, Iactantia, Inuentio nouitatum, Hypocrisis, Pertinacia, Discordia, Contentio, Inobedientia.

9. *Iactantia quid?* Declaratio inordinata propriæ excellentiæ. Dum scilicet me iacto de crimine, aut cum proximi iniuria, seu non ad bonum finem mea bona narro. Profecto iactantia de opere nunquam à me facta, sine graui Dei irreuerentia, aut sine graui proximi iniuria, venialis culpa est. Tunc autem ad mortalem accederet, quando grauius aut Dei reuerentia læderetur, aut proximi fama. Fit equidem cum graui Dei irreuerentia, cum in morem Regis Tyri, dixerit fatuus: *Ego sum Deus.* Proximus autem graui iniuria afficitur, quando quis cum Pharisæo iactat: *Non sum sicut ille Publicanus.* Ratio est, quia iactantia eiusmodi de re tam graui graue scandalum ingerit audienti, & est graue mendacium. Porro cum quis se iactat flagitium graue gessisse, si scandalum ingeratur, graue delictum est; si autem non adsit scandalum occasio, cum de tali iactantia operis, aut facti aut conficti non admisceatur complacencia, vel voluntas faciendi veniale est: si autem admisceatur, est mortale.

10. *Quidnam Inuentio nouitatum?* Manifestatio propria

S 5 excel

excellentiæ per facta quædam. Puta nouas opiniones, nouas vestes exponere. Quæ quidem inuentio, nisi aliunde grauius vitietur, ex se venialis tantum culpa est; quia communiter huiusmodi inuentione quis solummodo gestit aliorum laudem comparare.

11. *De Hypocrisis differa.* Est manifestatio propriæ excellentiæ per facta ficta, & falsa. Duplex quidem Hypocrisis vna, qua quis intus vult esse malus, sed vult apparere alii bonus; altera, qua quis vult externè apparere virtuosus, cum non sit. Profectò Hypocrisis semper est peccatum; quia semper mendacium perniciosum est. Mortale quidem erit, si intus vult esse malus, & foris tantum bonus apparere: veniale autem, si aliqua præstet exterius, vt sanctus appareat.

12. *Pertinaciam expende.* Est ostentatio inordinata proprii iudicij. Graue quidem peccatum, quando contra Dei honorem in rebus fidei notabiliter militat; vel proximo graue infert nocumentum. Pœrò in aliis leue peccatum erit Pertinacia.

13. *Discordia quidnam?* Voluntatum est contrarietas. Mortalis erit huiusmodi cordis diuersitas, in graui Dei irreuerentia, vel proximi notabili detrimento. Aliter aut est tantum leuis culpa, aut nulla.

14. *Perge ad Contentionem?* Est pugna verbis, seu scriptis contra perspicuam veritatem. Cùm veritas impugnatur, solo animo disputandi, vt veritas clarior illucescat, nullum peccatum est, modò lege aliqua non sit prohibitum, huiusmodi veritatem afferri in disceptationem. At impugnare perspicuam veritatem animo impugnandi, & contradicendi, est peccatum aut graue, aut leue, iuxta materiæ grauitatem, aut leuitatem.

Tolet. 15. *Inobedientiam expende.* Est inordinata reuuentia mandati Superioris. Adicit *Toletus* non de quacunque inobedientia loquendum, sed de ea, quæ est præcepti transgressio, quia præcipitur. Vt enim obedientia est impletio præcepti quia præcipitur: ita è contrario inobedientia est transgressio præcepti, quia præcipitur. Quæ quidem inobedientia cum contemptus sit, semper peccatum mortale est.

16. *Scio ab aliquibus plures adhuc filias vana gloria adscribi, nempe Curiositatem, Ambitionem, & Presumptionem: (dixerim duas proximas non filias, sed matres aptius vocitari.)* Quidam igitur de Curiositate: Est appetitus sciendi inordinatus. Ad minimum semper est veniale peccatum. Contingit autem mortale esse cum ex curiosa scientia damnum graue proximo

proximo exoritur. v. gr. si secretum graue referetur: aut si cum proprio damno copulatur, v. g. dum Theologiae ignarus, velis res fidei difficillimas cognoscere cum periculo de rebus certissimis dubitandi.

17. *Ambitionem etolue.* Est appetitus inordinatus dignitatum & honorum. Ex genere veniale tantum, ex circumstantia externa mortale delictum, cum appetis dignitatem seu ad damna Reipublicae, seu ad profusorem delinquendi licentiam.

18. *Quidnam denique de Prasumptione dicendum?* Est appetitus ostendendi se illustrem per opera grandia supra propriam vim. Delinquis mortaliter, si cum graui aliorum periculo praesumis, v. g. si artis medicae ignarus aegrotos curandos assumeres: aut ignorans iura, causas susciperes patrocinandas: aut Theologiam moralem non callens, te audiendis confessionibus exponeres: aut imperitus suggestum concionaturus ascenderes.

CAPVT II.

De Auaritia.

19. *Quidnam est Auaritia?* Inordinatus diuitiarum amor. §. 1. Inordinatus quidem amor culpabilis est; non ordinatus, siue ad rectum finem directus. Certè in optandis diuitiis inordinatio nisi coniuncta sit cum iniustitia retinendi, vel auferendi alienum domino inuito: vel cum duritia non subueniendi egeno grauiter inopia laboranti, solummodo venialis est culpa. Secus si aliquod praecipuum violaueris nimio diuitiarum affectu, v. g. si Sacrum diem non obserues.

§. 1.
Auaritia.

20. *Auaritia prolem enumera.* Septem sunt filiae eius, Animi inquietudo, Violentia, Fallacia, Periurium, Fraus, Proditio, & Obduratio cordis.

§. 2.
De septem
auaritia
filiabus.

21. *Animi inquietudinem expende.* Nimia est sollicitudo, vt diuitiae acquirantur, saepe de iis etiam extra tempus cogitando. Si huiusmodi sollicitudo te à legis custodia repellit, in re graui, graue admisisti delictum: si autem legem leuiter transgrediaris, peccato subiaces veniali.

22. *Violentia quid?* Vim alicui inferre, ad diuitiarum acquisitionem. Si iniuria sit grauis, graue quidem peccatum est; leuis autem iniuria veniali culpa foedat conscientiam.

23. *Dic de Fallacia.* Est verbis mendacibus fraudem agere, ad

ad

284 *Moralis Theologia Tract. II. Peccata,*
ad acquirenda bona. Ex graui fallacia grauis culpa resultat;
leuis autem de leui deceptio.

24. *Periurium quid?* Est addere mendacio iuramentum.
Nunquam non periurium grauissimum delictum est, de quo
supra.

25. *Fraudem expone.* Est reipsa aliquid per dolum auferre.
Si vendidit quis pluris iusto pretio, aut minoris emerit, inter-
ueniente fraude, grauitate aut leuiter delinquit iuxta materiae
quantitatem: si vendidit vnā rem pro alia, aut ignorans
vendente accepit: si nummum adulterinum alteri obrulit,
etiam si ipsemet ab alio bona fide recepisset, fraus proculdubio
grauis aut leuis iuxta materiam reputatur.

26. *Quid est Proditio?* Alium ob pecuniam in discrimen
adducere, siue aliis laedendum offerre, vel iniuste accusare.
Vbi equidem similiter grauis aut leuis culpa materiae sequi-
tur grauitatem, aut leuitatem.

27. *Quidnam denique cordis obduratio?* Durum sese ob pec-
uniaem amorem erga egenos ostendere. Num pauperibus
compassus fueris? Num eos obiurgaueris? Num ab aliis dure
exegeris debita, cum non essent soluendo? Alibi de elec-
mosynae obligatione periculum fiet.

28. *Quodnam vitium auaritia opponitur?* Prodigalitas, cuius
affectu assolet quis bona inutiliter lusibus, ac compota-
tionibus consumere, parentum diuitias male expendere.

CAPVT III.

De Luxuria.

§.1.
Luxu-
ria.

29. *Quidnam Luxuria nomen significat?* Proprie lau-
tiam conuiuiorum, & in vestibis mollitudinem:
seu herbatum vbertatem, feracitatemque arborum ex gleba,
terrarumque pinguedine: siue animantium lasciuam, qua
tripudiant pecudes propter alimenti abundantiam. In praesenti
sumitur pro appetitu, seu actu libidinosae voluptatis
humanae.

§.2.
Filia
Luxuria

30. *Quotnam Luxuriae filiae?* Octo, scilicet, Caecitas men-
tis, Praecipitatio, Inconsideratio, Inconstancia, Amor sui,
Odium Dei, Amor huius mundi, & Horror futuri seculi.

31. *De mentis caecitate differe.* Caecitas mentis adest, cum
quis adeo addictus est turpitudini, ut mens de caelestibus
minime cogitet.

32. *Practi*

Examen II. De Peccatis Capitalibus. 285

32. *Præcipitatio quid? Ex eadem causa homo sine consilio operatur media non conuenientia adhibens.*

33. *Inconsideratio quid est? In modo delinquere inconsideratè, agens quod statum, aut personam minimè deceat.*

34. *Inconstancia quid? Est in bono proposito ex eodem affectu voluptatum non persistere: aut nunc promittere emendationem, & rursus mox cadere, aut ex levitate in voluptatem velociter currere.*

35. *Amor sui describe: Ille se amat, qui ob corporis voluptates se ipsum finem actionum suarum, & studiorum proponit, non Deum.*

36. *Odium Dei quid? Lasciuus assolet à rebus diuinis abhorre: imò à Deo, quia carnales prohibet, & punit voluptates.*

37. *De presentis vita affectu? Amor deliciarum ita animum solet afficere, vt quandòque quis gloriæ renunciet, si frui ei præsentis seculo daretur.*

38. *Quid denique de futuri seculi horrore? Voluptati addictus nimis mortem timet, rarò de ipsa lubet cogitare, sæpè malis artibus ad vitæ propagationem vtitur, potiùsque in medicina quàm in Deo fiduciam constituit.*

39. *Num octo prædicti affectus lethalia crimina? Profectò ex his ad intellectum pertinent quatuor actus. Intellectus enim fit ineptus ad considerationem finis boni, dum rapitur ad cogitanda quæ carnis faciunt delectationem; & hæc est cecitas mentis. Rursus fit ineptus ad consultandum de mediis ad finem bonum, & est Præcipitatio, qua homo non curat vt in bonis consilio, ex mentis occupatione in carnalibus. Cæterùm remittitur iudicium, dum non curat, quale sit, quod faciat, & est inconsideratio. Fit hinc debilissimus homo ad exequenda bona apprehensa, & cognita, nec vires habent in eo proposita bona, & est inconstancia. Quæ quidè contra quatuor prudentiæ actus militare videntur. Tunc igitur actus hi sunt mortales, quando finis vltimus in creatura ponitur: aut quando ex inconsideratione, ac præcipitatione aliquod diuinum mandatum prætermittitur. Quatuor reliqui actus ad voluntatem attinent. Rapitur hæc ad volendum quod sensus amat, & finis bonus peruertitur, vnde amor sui exurgit, homine amante, quæ sibi sunt delectabilia; & consequenter odiù Dei ingeneratur, id est, quædam auersio animi à Deo, quæ si perueniat ad plenum consensum, vt odio Deus habeatur, est peccatum grauissimum. Rursus rapitur voluntas erga media, vt ea velit, quæ ad carnis delectationem ordinantur, in surgente*

286 *Moralis Theologiae Tract. II. Peccata,*
insurgente hinc amore seculi huius, & horrore futuri. Hi
quidem actus, si plenus consensus voluntatis, mortalia sunt;
si verò imperfecti quidam actus, & indeliberati, venialia
commissa.

CAPVT IV.

De Ira.

§. 1. 40. *Ira.* **Q**uid est Ira? Appetitus vindictæ inordinatus. Im-
propriè autem appellatur Ira passio appetitus ira-
scibilis, quæ accedit ex bilis excitatione, & furore contra
proximum, quæ quidem solum in vociferationem absque
alicuius damni voluntate prorumpit.

41. *Quàm graue crimen Ira propriè sumpta?* Ex genere suo
mortale, cum inordinatio appetitus circa grauem vindictam
sumendam effrænatur. At hæc inordinatio grauis erit, quan-
do appetimus immeritum grauius punire: seu punire eum
super quem non habemus auctoritatem: seu punire aliquem
non ex iustitiæ zelo, sed ex vindicta, aut graui odio, & de-
siderio damnum inferendi. Ratio est, quia tunc Deo grauis
irrogatur iniuria clamanti: *Mihi vindicta*, & proximo gra-
ue damnum infertur.

42. *Impropriè autem sumpta quantum est crimen?* Nullam
quidem secundum se; quia est quædam passio naturalis na-
turali impotentia exorta ex naturali obiecto, qua in re ani-
mantia referimus.

§. 2. 43. *Maledi-
stiones.* **Q**uando Ira impropriè sumpta prorumpit in Maledictio-
nes, quòdnam peccatum est? Si maledictiones ore tenus pro-
ferantur absque desiderio executionis in proximo, in quem
iactantur, neque respectu personarum sint grauius con-
tumeliosæ: illa ira impropria solum est peccatum veniale.
Qui tamen ex animo deliberato alium, vel se ipsum maledi-
cit, imprecando sibi, aut alteri graue malum sub ratione ma-
li, cum desiderio, quod eueniat, grauius peccat. Dixi sub ra-
tione mali, quia imprecari malum sub ratione boni, hoc est,
ut inde bonum exoriat, non est peccatum. v. gr. imprecari
ægritudinem corporis peccatori, pro animi salute recuperan-
da. Porro si malum, quod imprecaris, sit leue, etiam si toto
animi affectu desideres, venialis culpa est.

44. *Indica, vndenam dignoscemus, num animo euentus gra-
uis maledictio sit iactata?* Iuxta animorum specialem con-
textum

est interpretandum. Plerumque qui facilis est perturbatus, dum non adest inimicitiae causa, aut odij grauis occasio, etiam si repente sibi videatur concupiisse euentum, non tamen vlllo modo desiderat. v.gr. mater iactat in sibi charum filium grauem maledictionem: videtur sibi mentis perturbatione considerata, ex voluntate locutam esse: at si mox ei obiticias: filium ne vis inferno detrudi? respondebit: Avertat Dominus. Affirmit igitur maledictiones illas, quas contra tibi iniustum, vigente praecipue odij occasione, iactas, plerumque cum intentione euentus exprimi; quae autem in filium, in amicum, in famulum, non tam ex odij affectu, quam ex mentis perturbatione infliguntur, plerumque efficaci euentus desiderio priuari. Vnde plerumque mortalia crimina vitanda spero.

45. Est ne licitum Diabolum maledicere? Peccatum est eum maledicto afficere quo ad naturam bonam quidem; & à Deo factam; propter ipsius culpam & aduersus homines odium, nullum peccatum est Diabolum maledictis vulnerare.

46. Quidnam de maledictionibus in irrationabilis animalia iactatis? Si tales maledictiones in creaturas iactentur, & desiderentur vt creaturis Dei, est blasphemiam. Si iactentur, & desiderentur; vt eueniant propter damnum redundans in proximum, est iniustitia grauis quidem, aut leuis iuxta materiae desideratae grauitatem, aut leuitatem. Si verò iactentur, vt illis eueniant neque vt creaturis Dei, neque vt rebus proximi, sed vt entia quaedam sunt, est vanitas, & peccatum solummodo veniale; quia res vana exoptatur, cum rei ratione carenti bonum aut malum secundum se sumptum non conueniat.

47. Filus Ira recenset. Sex adnumero, Indignationem, Tumorem mentis, Contumeliam, Blasphemiam, & Rixam. *§. 3. Clamor Ira sex filia.*

48. Definitio indignationem. Ex ira quis assolet loqui, non dignari, aut nominare nomine proprio, aut aliquod benevolentiae signum exhibere.

49. Tumorem mentis. Tumor mentis tunc adest, cum diutius iram retinco, cogitans modum, & media vindicta.

50. Clamorem. Cum ex ira litigatur, clamores assolent excitari.

51. Blasphemiam. Ex ira conceptae immoderatione aliquando effrenata libertas verba in Deum aut Sanctos efformat; pluuia aut ventis à Deo immissis sub ea formalitate maledictis

288 *Moralis Theologiae Tract. II. Peccata,*
maledicit; infert Deo, aut Sanctis iniuriam eorum imagines
violando.

52. *Contumeliam.* Proximo ex ira feruore verbis contumelia exprimitur inferuntur.

53. *Rixam denique explana.* Rixa illa est, cum facto documentum infertur, lutum proiciendo, vulnerando, &c.

54. *An actus hi venialem culpam excedant?* Ira equidem tres habet status. Aut enim tantum interius concipitur, aut exterius etiam aliquo signo manifestatur, aut ad opus festinat, in quo vindicta consistit. Indignatio igitur, qua homo indignum reputat proximum sua familiaritate, mortalis est in tribus casibus. 1. Quando adeo prorumpit, vt homo sit peratus proximum non iurare etiam in iis, in quibus ex precepto tenetur. 2. Cum adest interior personae contemptus. 3. Cum scandalum graue exoritur. Extra hosce casus venialis est. Præterea tumor mentis, seu illa audacia, qua homo insurgere audet ad vindictam, ex qua in mente variae nascuntur cogitationes: erit quidem tam graue peccatum, quam grauis vindicta excogitata. Qua vero parte ira in signo consistit exteriori, tres filiae exoriuntur, Clamor, siue inordinata illa & confusa locutio ex se veniale peccatum, nisi ex scandalo fortasse mortalis fiat: Contumelia, seu iniuriosum verbum graue aut leue iuxta contumeliae grauitatem, aut leuitatem, aut qualitatem personae, quæ iactatur. De Blasphemia iam dixi. Qua denique parte ira ad opus descendit, habet filiam Rixam, sub qua est bellum, vulnera, & contentiones, quæ quidem omnia grauitate iuxta affectum internum, & effectus grauitatem lædent conscientiam, aut venialia erunt.

CAPVT V.

De Gula.

§. 10.
Gula.

55. *Quid est Gula?* Appetitus inordinatus cibi, & potus. Inordinatum dixi: quia ordinatus ad sustentandam vitam, virtus est temperantiae, & sobrietatis.

56. *Quòdnam peccatum Gula est?* Ex genere suo veniale, etiam si absque vtilitate se quis cibo & potu vsque ad vomitum ingurgitet; nisi ex huiusmodi vomitione grauia salutari incommoda exoriantur. Verùm ad consulendum valetudini licet vomitum excitare, cum quis cibo aut potu pergrauatur.

57. *Licit*

57. Licet ne edere aut bibere, & vomere cibos & potum. vtriusque manducando, & bibendo opera detur? Peccatum id graue reputo; quia contra naturam magna in eo deformitas presentatur.

58. Quando nam Gula peccati mortalis terminos attinget? 1. Quando in ea vltimus hominis finis collocatur. 2. Quando eduntur à lege prohibita. 3. Quando ex cibo & potu graue corpori malum exoritur, vt ægritudo: vel animo, vt peccatum mortale. 4. Quando scandalum exurgit. 5. Quando cibus, quos natura prohibet, quis vescitur, talis est caro humana, aut sanguis.

59. Num aliquando liceat hominem carne aut sanguine humano vesci, aut potari? In necessitate magna quidam exteri asserunt licere. Toletus in magna ægritudine huiusmodi esu aut potu curanda. Ego equidem affirmo sola in extrema necessitate licere. Ducor ipsius naturæ testimonio; non enim canis vel extrema necessitate pressus alium canem absumit. Demus rationali creaturæ egenti remedium, sed extremè quidem egenti solummodo tam formidabilis esca concedatur.

60. Num peccatum mortale sit ebrietas? Sese scienter inebriare vsque ad vsus rationis priuationem, mortale est: vel se amittendæ rationis periculo exponere, etiam si effectus non sequatur: vel alij vinum porrigere, quem scio inebriandum, licet non inebrietate corripiatur. Ratio est, quia voluntariè illi sese magno rationis bono abdicant.

§. 2.
Ebrietas

61. Bibit quis vsque ad satiæatem, ebrietate non prauisâ: delinquit ne grauius? Imò nec leuiter; bona fide sedandæ fici operam dedit; quia accidentalis præter intentionem secuta est ebrietas.

62. Immoderato potu quis nonquidem ebriatur, sed aut dolore capitis laborat, aut capite tentato à vino, non sibi omnino constat, attamen vsus rationis perseverat, quo se nimis potui indulgisse cognoscit: quodnam hoc peccatum? Venialem intemperantiam dixerò; quia absolute rationis vsum non tollit.

63. Licet ne se, vel alium pro salute corporis recuperanda inebriare? Cùm aliud remedium non superest, probabiliter quis licere opinabitur. v.g. si opus sit ad vomitum ciendum: aut si alius potus grauius noceret valetudini: aut si alius liquor non adesset potabilis, vt posset nauiganti accidere; quia tunc aut ægritudini curandæ directè vinum addicitur, aut fici in necessitate prouidendæ; vnde ebrietatis effectus accidentaliter reparatur. Adhuc Toletus tunc licere, quando non timetur Tolet.

T ex

ex ebrietate aliquod malum secuturum, quod assolet ebrietatem comitari. Quam quidem limitationem, tanti viri pace, inutilem iudico; quia cum directè valetudini, consultius cuncta mala sequentia accidentaria reputantur.

64. *Imputantur ne ad culpam ebrio voluntario actus mali tempore ebrietatis effecti?* Si huiusmodi mala prævidit, & adhuc contempnit eorum eventus vino indulgens, proculdubio ipsi sunt actus illi vitio vertendi; secus si directè non fuerit mala illa prævisa. Præcipuè certè delinquit, qui iam iterum in ebrietatem incidisset; & similibus malis dedisset operam.

65. *Quid si mala, qua ab ebriando prævidentur non possint accidissent?* Opinatur *Laymanus* in tali casu haud ebrij culpæ esse vertendum. Contrarium tamen teneo, quia delictum tunc patratur, cum ebriandus prævidit mala probabiliter sequutura, non quando actu eueniunt; quia tunc iam recessit voluntarius actus rationis: ergo siue accidat prævisus actus, siue non, delinquit planè qui se se periculo exposuit, licet accidentaliter haud euenit effectus.

§. 3.
Quin-
que Gu-
la filia.

66. *Gula filia recenset.* Sunt quinque, mentis hebetudo, inepta lætitia, Multiloquium, Scurrilitas, Immunditia.

67. *Defini mentis hebetudinem.* Ex crapula talis assolet stupiditas exoriri, vt confessurus non possit conscientiam discutere, orare, necessaria ediscere, & retinere.

68. *Quid inepta lætitia?* Naniis nimium affici vsque ad lætitiā, cum ex iis non aptè exoriatur.

69. *Multiloquium?* Assolet multo indulgens mero, inter pocula de rebus sacris disputare, Principes, aut Superiores carpere.

70. *De scurrilitate quidnam?* Ebrius verbis turpibus vitiosam cantica obscœna profert.

71. *De immunditia denique quid?* Ebrij facillè vacant inmundæ euomitioni. Hinc somnia turpia habent exortum.

72. *Quandònam hi actus mortales sunt, quando autem veniales?* Profectò mentis hebetudo potius pœna est, quàm peccatum; quia ex nimio cibo ac potu ingenium hebetudine laborat. Esset quidem culpabilis hæc hebetudo, si homo aduertenter ita fieret ineptus, vt iis, quæ ex præcepto efficere tenentur, haud posset operam nauare, v.g. si medicus sese aded expleret, vt curandi munus exercere non posset. Inepta lætitia, qua congaudet homo in iis, quæ nullam delectationem assolet ex se excitare, ex genere venialis est, nisi materiæ grauitas mortale efficiat. Multiloquium ex se veniale, nisi sit cum contumeliis prævisis admistum. Porro scurrilitas ad risus prouo

prouocans, si causa delectationis venereæ fiat, mortale peccatum est; si autem solum tendat ad risum prouocandum veniale tantum. Immunditia denique venialis est; quamuis enim quis vsque ad vomitum vescatur, aut bibat, mortale non est, vt diximus, nisi graue malum corporis vel scandalum sequatur; quia ex se vomitio graue incommodum non est.

C A P V T V I.

De Inuidia.

73. **Q**uid est Inuidia? Tristitia de alieno bono, in quantum tale bonum inuidientis excellentiam imminuit. §. 1.
Inuidia.
Ideo inuidere idem est, ac non videre; cupimus enim non videre tam ipsum, cum inuidemus, quam bonum, quod excitat inuidiam.

74. *Quodnam peccatum inuidia?* Mortale ex genere suo, cum bonum, de quo tristamur, est graue: & cum scienter & liberè huiusmodi tristitiæ assensum exhibemus.

75. *Possumus ne sine crimine de alieno bono trīstari?* Possumus planè, vel quando videmus ex eo aliqua graua mala prouentura seu Republicæ, seu proximo, seu ipsi bonum possidenti. v. g. si maneat idè in occasione peccandi; tunc enim non tristamur ratione boni, sed ratione mali. Vel cum tristamur, non quia alius tale bonum possideat: sed quia nos illo caremus. Quæ quidem tristitia si circa spiritualia versetur, à Patribus sancta vocitatur inuidia.

76. *Quotnam inuidie filia?* Quinque assolent assignari, §. 2.
Quinq;
inuidia
Odium, Surratio, Detractio, Gaudium in aduersis proximi, & in prosperis afflictio.

77. *Odiū diffinias.* Est quo alicui malum volumus ob malum ipsius, & non ob aliquod inde bonum exoriens. filia.

78. *Surrationem?* Qua famam in occulto auferimus.

79. *Detractionem?* Qua in manifesto famam proximi curamus comminuere. De gaudio in aduersis, de afflictione in prosperis adnata est ipsi nomini definitio.

80. *Num hi actus lethales?* Odium quidem graue, quo proximo graue malum cupimus, mortale peccatum est: leue autem veniale. Surratio occulta aut publica detractio iuxta materiae aut grauitatem aut leuitatem graue aut leue crimen erit. Demique gaudium de proximi aduersis graue peccatum est, si malum proximi, de quo gaudemus, est graue,

292 *Moralis Theologiae Tract. II. Peccata,*
& gaudium sit ex rationis consensu. Afflictio autem in prosperis, seu de bonis proximi tristitia est. Invidus equidem duplici afficitur tristitia, vna de bono proximi prout per ipsum propria excellentia videtur imminui, & hæc est ipsa invidia: altera verò consequenti; nam invidus vellet nihil boni proximo illi contingere, & bonum illius saltem desiderio conatur impedire. Quando ergo ei huiusmodi bonum euenit, quia contra inuidi euenit voluntatem, contristatur & hæc tristitia est inuidiæ filia, non ipsa parens. Peccatum igitur hic actus est eo modo, quo gaudium in aduersis iuxta materiæ quantitatem.

CAPVT VII.

De Acedia.

§. 1. *Acedia.* 81. *Quidnam est Acedia?* Fastidium spiritualium rerum, seu tristitia ex eo, quod sint res spirituales. v. gr. si quis doleat, quia sit ad gratiam, ad merita, ad gloriam creatus; aut quis afficiatur tristitia, quod Sacramenta sint gratia, bonorumque spiritualium scaturigo.

82. *Quale hoc peccatum?* Mortale grauissimum. Hinc colligo grauius delinquere, qui vitæ sarcinis ærumnis, deliberatè se non fuisse natum exoptaret, aut potius cum brutis animantibus adnumerari, quàm cæteri hominum addici. Tamen si quis tristitia afficeretur, quod opus laboriosum implere teneatur, quod nihilominus exequeretur, mortaliter quidem non delinqueret; quia non tristatur de bono iniuncto, sed de obligatione sibi imposta ex difficilis præcepti obseruatione.

83. *Num directè Acedia charitati opponatur?* Non omnis opponitur; nam si quis tristetur de ieiunio ex gula affectu, videtur directè contra temperantiam delinquere, peccata enim dicuntur illi virtuti opponi, cuius perfectione priuant.

§. 2. *Sex Acediæ filia.* 84. *Prolem Acediæ exponere.* Sex annumero, Desperationem, Pusillanimitatem, Torporem, Malitiam, Rancorem, mentis Euagationem.

85. *Desperatio quid?* Qua homo diffidit se finem supremum consecuturum.

86. *Pusillanimitas?* Est id, quo homo non audet diuina consilia, quæ perfectionis sunt, exequi.

87. *Quid*

Examen II. De Peccatis Capitalibus. 293

87. *Quid est Torpor?* Quo negligit homo seipsum, & facere omittit, quod precepto tenetur.

88. *De Malitia quid?* Malitia est, qua homo odio habet ipsa bona spiritualia in se, quia vellet ea non esse: aut qua hominem poenitet bene fecisse, & impleuisse, qua efficere tenebatur.

89. *Quidnam Rancor?* Est, quo homines, qui ad spiritualia peccatorem inducunt, (v.g. Concionatores) sunt ei fastidio, & eos auersatur.

90. *Quid denique de mentis Euagatione?* Est defectus intentionis, qua rebus spiritualibus exequendis, & exercendis est adhibenda.

91. *Horum actuum exprime grauitatem.* Desperatio equidem peccatum mortale grauissimum est, cum ex consensu rationis fit pleno; quando vero solum est motus quidam imperfectus, veniale est. Pusillanimitas ex se veniale. Torpor quidem graue delictum. Malitia grauius. Rancor autem leuis culpa, nisi graue odium admisceatur, quo proximum graui malo affici desideraret. Euagatio denique mentis notabilis mortale crimen esset, si ex culpabili negligentia exorta. v.g. si aduertenter recitaturus Canonicum Officium ab interna attentione huic operi debita recederes.

CAPVT VIII.

Praxis circa materiam de Peccatis Capitalibus ex Societatis IESV Schola.

92. *Quidnam vana gloria mortale sit crimen?* Respondeo ex Baldello gloriari de peccato mortali, vel ad finem mortaliter malum, mortale esse. §. I. De vana gloria.

93. *Licet ne gloriam & famam ob finem bonum optare?* Toletus asserit licere optare quantum quisque meretur. Bald. Tolet.

94. *An sit ex se peccatum mortale inanis gloria?* Negatiuè respondet Toletus. Tolet.

95. *Pradicare, aut Missam celebrare precipue vana gloria causa, quodnam peccatum?* Affirmat Saa vtrumque probabile, Saa. remittitque ad Sylu. verb. *Vana gloria. n. 2. explicationem.*

96. *De Prodigalitate Auaritiae opposita rogarim, an solummodo contra iustitiam militet?* Assero cum Baldello, non solum peccare mortaliter eum, qui Dei legem transgreditur iustitia. §. 2. De Aua-

in materia iustitiæ prodigè res alienas consumendo, v. gr. si tutor res pupillorum consumat: sed etiam, quia legem transgreditur in materia charitatis, v. gr. si quis ex prodigalitate uxori & filiis prout debet, providere non possit.

§. 3. 97. *Quando actus illi, qui quidem Luxuriei filia nuncupantur, contra sextum præceptum per se explicitè exurgunt, scio esse lethales: rogo num etiam mortalia crimina sint à sexto abstracti præcepto? Esse planè cum Baldello respondeo, cum scilicet quis per mentis cæcitatem ex affectu Luxuriæ causatam in se, non proponit sibi explicitè Deum, & vitam æternam prout vltimum finem: & per præcipationem rationis, & inconsiderationem non eligit sibi media, ad quæ tenetur ex aliquo præcepto: vel per inconstantiam desistit ab eo, quod tenetur exequi, &c. Profectò quamvis communiter ex huiusmodi vitiis non contingat peccatum mortale, nisi quando occurrat legis transgressio, seu præcepti: potest tamen aliquando contingere, vt graviter delinquatur etiam propter huiusmodi transgressionis periculum. Porrò Reginaldus adiecit rationem, cur hi actus sint lethales, quia scilicet gravia sint impedimenta ad salutem consequendam.*

§. 4. 98. *An indignatio non volentis videre vel audire eum, cui irascitur, sit mortale peccatum? Communiter veniale esse Toletus affirmat.*

§. 5. 99. *Num tristari de bono alterius, quia mibi proprium bonum diminuit, sit grave commissum? Affert Suarius ex suo genere esse peccatum invidiæ mortale.*

§. 6. 100. *Est ne mortale, ministrare aegroto cibum, aut potum, ex quo febris augeatur? Minimè; quia ægrotanti grave malum non inferitur: nisi tanta debilitate laboraret, vt levis cibi aut potus immoderatio grave ei nocementum expressè à ministrante prævisum inferret. Sic Lessius.*

101. *Gula indulget nimis venialiter; at ex huiusmodi nimietate prouidet futuram in somnis pollutionem: num sit grave gula ex hoc capite flagitium? Ex Lessio respondeo non esse culpam mortalem, si pollutionem per se non intendam, & per huiusmodi cibum aut potum procurem.*

× Sanch. 102. *An comedere, & bibere vsque ad satietatem absque necessitate ob solam voluptatem, sit peccatum? Cum Sanctio negatiuè respondeo, modò non obsit valetudini; quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.*

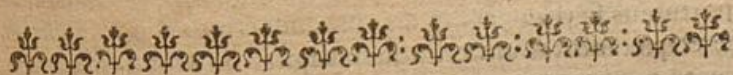
§. 7. 103. *Quantum peccatum est Acedia? Non solum mortale, sed grauissimum; quia est propinquum odio Dei, in quantum scilicet est directè oppositum gaudio charitatis: & de illo*

illo tristatur, & quo ex charitate cum Deo, & ex amicitia Dei est gaudendum.

104. Num possit Acedia esse venialis? Cum Baldello iudico ex indeliberatione posse esse venialem, non autem ex materia leuitate, nisi accipiatur generaliter Acedia pro quacumque tristitia de bono spirituali, & ex quocumque motivo.

105. An circumstantia Acedia sit in Confessione exprimenda? Sentit Baldellus explicandum non esse necessariò: Sacrum omisi ex Acedia; sed sufficere, omisi sacrum, si Acedia generaliter accipiatur, quæ quidem peccatum in aliam speciem non trahit. At id minimè admittendum de Acedia specialiter dicta, quæ charitatis gaudio specialiter opponitur; quando enim adiungitur alteri alicui malitiæ in alia specie, & contra aliquod aliud præceptum, specialiter est in Confessione aperienda. Fateor tamen rarò contingere, vt quis specialiter doleat, ac tristetur de bono suo spirituali, in quantum est bonum diuinum, & specialiter Acediæ peccato delinquat.

Baldel.
Baldel.

EXAMEN III.

Cuncta peccata Mortalia recenseo pœnitentem instruens, quonaminodo generali Confessione, aut particulari oberam nauare debeat siue generales fidelis obligationes, siue status cuiusuis speciales euoluendo.

Instructio ad Generalem Confessionem.

CAPVT PRIMVM.

De pœnoscendis ante Confessionem.

Vanam in pœnitente dispositio sit necessaria ad Confessionem? Potest hæc ex tribus explorari, scilicet ex dolore, ex proposito, ex integritate Confessionis.

§. I. Dolor, & propositum.

2. Quidnam circa dolorem adnotandum? Affirmo, dolorem aliquem esse necessarium, qui saltem sit attritio cognita, vera quidem, non existimata tantum ita vt excludat voluntatem peccandi, & includat propositum absolutum non peccandi